

*Проект «Спостереження за екологічною оцінкою
(впровадження інструментів стратегічної екологічної оцінки та оцінки впливу на довкілля:
моніторинг ситуації громадськими організаціями)»*

Консультації з представниками НУО

(Україна)

5 грудня 2018 р.

*Великий конференц-зал Національної академії наук України (вулиця Володимирська, 55,
Вітальня, 1 поверх).*

Учасники зустрічі – це організації або експерти, які на практиці займаються відстеженням впровадження процедури ОВД в Україні, опікуються конкретними проектами, вже мають досвід (здебільшого – негативний) щодо практичного впровадження ОВД. Їхні зауваження, коментарі та спостереження є неоціненним внеском до запровадження повноцінної екологічної оцінки, у розробку та імплементацію методології громадського спостереження за екологічними оцінками. Їх рекомендації ми додаємо до розробленої в рамках проекту методології. А практичний досвід пропонуємо в якості прикладів для всіх зацікавлених та небайдужих.

Основні проблеми, визначені учасниками консультацій

На стадії повідомлення про планову діяльність

- Неякісне повідомлення: брак даних, незрозумілий зміст.
- Складний моніторинг нових повідомлень та змін у реєстрі.
- Відсутність доказів того, що громадськість повідомлена.
- Повторення аналогічних проектів.
- Зауваження громадськості погано відстежується, не відображуються в реєстрі (особливо, на обласному рівні).

На стадії Звіту з ОВД

- Низький загальний рівень якості звіту.
- Виконавці шукають не складові впливу на довкілля, а аргументи на користь проекту.

Проект «Спостереження за екологічною оцінкою» отримує підтримку через схему ре-грантингу Форуму громадянського суспільства СхП та фінансується Європейським Союзом в рамках підтримки громадянського суспільства в регіоні. У рамках програми ре-грантингу Форум Громадянського Суспільства Східного партнерства (ФГС СхП) підтримує проекти своїх членів, які сприяють досягненню місії та цілей Форуму.

- Використання застарілих даних, немає огляду актуальної літератури.
- Відсутність аналізу впливу на біоту, на ПЗФ, немає аналізу відповідності міжнародним зобов'язанням.
- Бракує даних щодо сумарного впливу на довкілля існуючого та планованого об'єктів.
- Місцеві громади не обізнані зі звітом.

На стадії громадських обговорень/врахування коментарів

- Неякісне розміщення повідомлення про слухання: оголошення розміщене в недоступному для зацікавлених сторін місці, місце слухань та час незручні, наявність впливу на місці проведення тощо.
- Недоліки в публікуванні коментарів громадськості.
- Недостатньо часу після слухань (публікації звіту зі слухань) для подання додаткових зауважень.
- Некваліфіковані або незрозумілі відповіді на коментарі громадян.
- Несистематизована форма звіту з поданих зауважень у звіті з громадських обговорень.
- Складна навігація у документах.

На стадії висновку та після нього

- Не всі зауваження враховуються.
- Розмитий зміст відповідей.
- Складно перевірити виконання, нема механізму моніторингу.

Варіанти вирішення проблем

Що громадські активісти можуть зробити зараз і вже роблять

- Ретельно відстежувати процес

Дніпровський «Екопатруль», наприклад, відстежує практично всі подання, що фіксуються в реєстрі ОВД по області. Харківський «Зелений фронт» намагається втручатися у найбільш небезпечні місцеві проекти, а також ретельно відстежує справи по всій країні.

Тетяна Лампика, «Екопатруль», Дніпро: «У нас є фахівці в штаті - інспектора, які працюють в полі, експерти з різних галузей, юристи, які відстежують судові процеси. Крім того, залучаємо фахівців, робимо запити. Об'єктів все більше, часу все менше. Використовуємо екобот, його до речі громадськість розробила. Він може й недосконалий, але працює».

Проект «Спостереження за екологічною оцінкою» отримує підтримку через схему ре-грантингу Форуму громадянського суспільства СхП та фінансується Європейським Союзом в рамках підтримки громадянського суспільства в регіоні. У рамках програми ре-грантингу Форум Громадянського Суспільства Східного партнерства (ФГС СхП) підтримує проекти своїх членів, які сприяють досягненню місії та цілей Форуму.

➤ Працювати з громадами

Контролювати (фіксувати у відео/фото), що інформація дійшла до тих людей, кого планована діяльність стосується. Забезпечити доступ громад та зацікавлених сторін, що підпадають під вплив, до всієї актуальної інформації (включно з друківаними копіями для сільських громад з обмеженим доступом до інтернету). Поширювати інформацію, добиватися максимальної прозорості процедури на всіх етапах. Проводити інформаційні кампанії стосовно ОВД, особливо щодо проектів на місцях.

Тетяна Лампика, «Екопатруль», Дніпро: «Є поодинокі випадки активних громад, але здебільшого активну участь приймають тільки ті, хто хоче побудувати, і екологи або громадські організації, які мають власну думку. Всім іншим байдуже. І тих, кому однаково, більше. Якщо громадська організація має вплив на громаду, то може заохочувати людей приймати участь в громадських обговореннях. Але людям треба допомагати, бо вони не дуже розуміють, що писати, як діяти.»

Оксана Станкевич-Волосянчук, ГО «Екосфера», Ужгород: «Є чимало випадків, коли громаду просто обдурюють. Скажімо, в ситуації з малими ГЕС, - люди прийшли на слухання щодо виділення 7 ділянок під забудову, а думали, що йдеться про одну ГЕС. Погодилися, адже хотіли подивитись, як це буде з однією станцією, а потім виявилось, що дали згоду на земельні ділянки для семи ГЕС. Тобто, люди часто не орієнтуються насправді, вони навіть не знають, за що вони голосують. Фальсифікація громадських слухань теж трапляється. Але якщо проводиться тривала й систематична кампанія, просвітницька робота з громадами, якщо люди добре обізнані, то ніяка фальсифікація вже не пройде, людей не можна залякати. Якщо громада сказала, що нам цього не треба, – такого ще не було, щоб все одно протискали. Але – це тема довга, напрацьована роками, завдяки громадським організаціям та систематичним кампаніям.»

➤ Працювати системно, не епізодично

Микола Чорний, Товариство охорони природи, Канів: «Навіть найпотужніша громадська організація ніколи не замінить державу, держава повинна виконувати свої функції, а громадський рух свої. З боку інвесторів та влади є системна робота. В них є все – юридичний комплекс, кишенькові партії, кишенькова науково-дослідна організація. Громадські організації цього не мають - спонтанно збирають громади, проводять акції. Тобто, це завідомо нерівноцінна боротьба. На них працюють цілі інститути, а ми протиставляємо ініціативу громадськості. Оцінка вимагає різностороннього підходу, фахівців. Щоб протистояти, нам треба мати потужний експертний ресурс та надати йому належний статус. Мають бути створені експертні групи фахівців з різних наук. Треба вибудовувати спільну діяльність, розбудовувати

Проект «Спостереження за екологічною оцінкою» отримує підтримку через схему ре-грантингу Форуму громадянського суспільства СхП та фінансується Європейським Союзом в рамках підтримки громадянського суспільства в регіоні. У рамках програми ре-грантингу Форум Громадянського Суспільства Східного партнерства (ФГС СхП) підтримує проекти своїх членів, які сприяють досягненню місії та цілей Форуму.

мережу. І - навчати. Просвітицько-інформаційна діяльність – це важливо. Треба донести до громад і місцевих депутатів – це наші спільні інтереси».

Щодо якості звітів з ОВД

Низька якість звітів – це проблема, про яку знають усі, і громадські активісти, і співробітники Мінприроди. Очевидно, долати цю проблему необхідно всім разом. Потрібна методика/ стандарти написання звіту: критерії написання та відповідності, перелік нормативної бази, відповідність якій треба описати у звіті, контекст сумарного впливу на довкілля, залучення висновків від відповідних галузевих фахівців та держорганів. Звіт має бути пов'язаний з планами регіонального розвитку та національними стратегіями розвитку.

Створення мережі експертів України - це нагальне завдання (передбачене законом про ОВД). Але поки до нього ще «не дійшли руки» в державних органах, поступово створюються ініціативні групи, які пропонують свої послуги з підготовки звітів. За зразок беруться консалтинги, які успішно працюють в країнах ЄС, мають контракти з найбільшими банками та інвесторами і ретельно дбають про свою репутацію як доброчесних фахівців.

Руслан Гаврилюк, НЕЦУ: «Має бути нормальна експертиза (експертна група для підготовки звітів); в законі це є, але ще не введено на практиці. Варто взяти за приклад досвід міжнародних організацій, скажімо, ЄБРР, де є певна екологічна політика і коли проекти можуть не отримати фінансування, якщо не відповідають цій політиці. Особливу увагу варто звернути на СЕО – це нова процедура, тільки починає працювати, але через неї має проходити планування територій, тобто сюди підпадають і малі ГЕС у Карпатах, і ті ж птахофабрики на Черкащині. Треба по аналогії з ОВД інформувати громади про детальні плани територій.»

Сергій Щербак, незалежний експерт, Київ: «Досвід співпраці з міжнародними структурами, типу ЄБРР, у нас є. Певні правила та етика фінансування, зацікавленість інвестора в отриманні об'єктивної інформації від фахівців, верифікація ризиків, дослідження описаних подібних об'єктів, створення консалтингів, які будуть дбати про свою репутацію, - це європейський рівень і репутаційний авторитет, чого ми обов'язково маємо прагнути».

На що звернути увагу відповідальним офіційним структурам

Найбільше порад – стосовно реєстру ОВД. Власне, реєстр протягом року працює в тестовому режимі, відповідальні за нього держслужбовці теж зацікавлені в його вдосконаленні. А отже рекомендації практиків з громадських організацій та експертів, які наразі уважно слідкують за

Проект «Спостереження за екологічною оцінкою» отримує підтримку через схему ре-грантингу Форуму громадянського суспільства СхП та фінансується Європейським Союзом в рамках підтримки громадянського суспільства в регіоні. У рамках програми ре-грантингу Форум Громадянського Суспільства Східного партнерства (ФГС СхП) підтримує проекти своїх членів, які сприяють досягненню місії та цілей Форуму.

впровадженням екологічної оцінки, напевне, допоможуть співробітникам міністерства продовжити й вдосконалити цей важливий процес.

Вдосконалення електронного формату та програмного забезпечення:

- потрібна більш зручна й зрозуміла електронна форма, яка вимагатиме повної та чіткої інформації по суті повідомлення;
- електронна форма для коментарів у самому реєстрі,
- можливість доповнень в електронному форматі та контролю за внесенням зауважень до реєстру – створення електронного кабінету;
- доступність інформації про типові/ аналогічні проекти;
- полегшення навігації реєстру.

Крім того, експерти вважають, що

- слід забезпечити право громадськості коригувати або проводити додаткові слухання (механізм подачі заявок на проведення слухань на певній території або механізм врахування побажань громадськості про місце та час);
- потрібна система\механізм зупинки процедури у разі порушень.

А також пропонують скасувати судовий збір для позовів про охорону довкілля. По аналогії з позовами щодо захисту прав споживачів, - якщо такий механізм у країні вже існує, варто запровадити його і для довкіллевих питань.

Проект «Спостереження за екологічною оцінкою» отримує підтримку через схему ре-грантингу Форуму громадянського суспільства СхП та фінансується Європейським Союзом в рамках підтримки громадянського суспільства в регіоні. У рамках програми ре-грантингу Форум Громадянського Суспільства Східного партнерства (ФГС СхП) підтримує проекти своїх членів, які сприяють досягненню місії та цілей Форуму.